COMMISSIE VENNOOTSCHAPSRECHT

Datum: 13 juni 2023

De Minister voor Rechtsbescherming
F.M. Weerwind
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Excellentie,

Hierbij treft u aan het advies van de Commissie vennootschapsrecht over het wetsvoorstel inzake de wijziging van Boek 2 en Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten met het oog op het aanpassen van de regels inzake de digitale algemene vergadering van rechtspersonen en de regels voor digitale oproeping voor de algemene vergadering (Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen). Het advies is gebaseerd op het wetsvoorstel dat op 26 april 2023 aan de Commissie is gezonden. Het wetsvoorstel is besproken in de vergadering van de Commissie op 12 mei 2023. Het voortraject van het wetsvoorstel is ook tijdens een eerdere vergadering van de Commissie aan de orde geweest.

Het wetsvoorstel strekt ertoe het gebruik van elektronische communicatiemiddelen bij algemene vergaderingen van privaatrechtelijke rechtspersonen te faciliteren en te reguleren. Het wetsvoorstel voorziet in een aantal wijzigingen van Boek 2 en Boek 5 BW die het mogelijk maken voor naamloze vennootschappen, besloten vennootschappen, verenigingen, verenigingen van eigenaars, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen om een volledig digitale algemene vergadering te houden. Daarnaast stelt het wetsvoorstel randvoorwaarden aan het gebruik van elektronische communicatiemiddelen bij de algemene vergadering. Het uitgangspunt van het wetsvoorstel is dat een digitale algemene vergadering zoveel mogelijk een afspiegeling is van de fysieke vergadering en dat een volledig of gedeeltelijk digitale (‘hybride’) algemene vergadering moet voldoen aan dezelfde althans materieel equivalente randvoorwaarden als een fysieke algemene vergadering. Tot slot voorziet het wetsvoorstel in een vereenvoudiging van oproeping voor de algemene vergadering langs elektronische weg.

De Commissie maakt de volgende opmerkingen over het wetsvoorstel.

Algemeen

- De Commissie ziet de voordelen van een wettelijke regeling voor een digitale algemene vergadering bij privaatrechtelijke rechtspersonen, onder meer in termen van milieu-, kosten-, en tijdbesparing, en onderkent ook de in de praktijk levende behoefte om de regels over oproeping voor de algemene vergadering te moderniseren. De Commissie acht het, gelet op de voortschrijdende technische ontwikkeling, verstandig dat de wettelijke regeling techniekneutraal is geformuleerd. De Commissie steunt de aan de privaatrechtelijke rechtspersonen geboden vrijheid om te kunnen kiezen tussen een volledig digitale, hybride of fysieke algemene vergadering.
- De Commissie heeft waardering voor de heldere en overzichtelijke toelichting op het wetsvoorstel.

Balans tussen faciliteren en reguleren

- Het wetsvoorstel vereist voor alle privaatrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de vereniging en de vereniging van eigenaars, een statutenwijziging om een digitale algemene vergadering te kunnen houden. Blijkens de toelichting op het wetsvoorstel wordt een statutenwijziging voor de vereniging en vereniging van eigenaars als te belastend beschouwd. De Commissie meent dat dit argument eveneens geldt voor (een deel van) de overige privaatrechtelijke rechtspersonen. De Commissie adviseert de vereiste statutaire verankering te heroverwegen. De Commissie onderschrijft de opmerking uit de toelichting dat de mogelijkheid van een volledig of gedeeltelijk digitale algemene vergadering voor aandeelhouders of leden niet een ingrijpend karakter heeft. Het wetsvoorstel bevat immers betekenisvolle randvoorwaarden die ervoor moeten zorgdragen dat een digitale algemene vergadering een afspiegeling vormt van een fysieke vergadering en dat de deelnemers aan de vergadering daarin volwaardig kunnen participeren, zoals kennisname en deelname via een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel en ‘live’ kunnen stemmen. Omdat het wetsvoorstel een volwaardig digitaal alternatief voor de fysieke algemene vergadering biedt, ziet de Commissie niet in waarom instemming van aandeelhouders of leden via een statutenwijziging of machtiging wordt vereist voor het kunnen houden van een volledig of gedeeltelijk digitale algemene vergadering. De Commissie acht het in de huidige tijd en met het oog op de voortschrijdende digitalisering in de samenleving passend dat een volledig of gedeeltelijk digitale algemene vergadering wettelijk mogelijk wordt gemaakt voor alle privaatrechtelijke rechtspersonen, zonder dat al die rechtspersonen daarvoor eerst een statutenwijziging hoeven door te voeren. De Commissie onderkent dat binnen sommige rechtspersonen nog steeds sterk zal worden gehecht aan een fysieke algemene vergadering. De Commissie meent dat de wet voor dergelijke rechtspersonen zou kunnen voorzien in een statutaire afwijkingsmogelijkheid; dergelijke rechtspersonen kunnen in de statuten opnemen

dat een volledige en/of gedeeltelijk digitale algemene vergadering bij de desbetreffende rechtspersoon *niet* mogelijk is.

Ontbreken van een geografisch aanknopingspunt

- De Commissie constateert dat bij een volledig digitale algemene vergadering een geografisch aanknopingspunt ontbreekt. Er is dan niet langer een fysieke plaats waar de algemene vergadering van de rechtspersoon wordt gehouden. De Commissie signaleert dat het hierdoor moeilijker kan worden om te bepalen waar de rechtspersoon voor de toepassing van bijvoorbeeld fiscale wet- en regelgeving is gevestigd. Hoewel de fysieke plaats van de aandeelhoudersvergadering een ondergeschikte, subsidiaire, rol speelt bij het vaststellen, waar nodig, van de (fiscale) feitelijke vestigingsplaats van een belastingplichtige, constateert de Commissie dat ook voor andere organen van de rechtspersoon, zoals het bestuur en de raad van commissarissen, geen wettelijke beletselen gelden om volledig digitaal te vergaderen. De Commissie geeft in overweging in de toelichting op te nemen dat de plaats waar de voorzitter van het desbetreffende orgaan van de rechtspersoon deelneemt aan de desbetreffende vergadering kan kwalificeren als geografisch aanknopingspunt van de desbetreffende vergadering in verband met en als vennootschapsrechtelijke handreiking ten behoeve van de toepassing van andere wet- en regelgeving.

Delegatie naar reglement

- De Commissie constateert dat in de praktijk enige onduidelijkheid bestaat over de vraag of verdere uitwerking van de digitale algemene vergadering in een reglement is toegestaan. De Commissie merkt op dat een nadere uitwerking in een reglement in beginsel altijd is toegestaan. Alleen als het nodig is dat in een reglement van de wettekst kan worden afgeweken, is het volgens de Commissie noodzakelijk in de wet te bepalen dat van de wettelijke regeling ‘bij of krachtens’ de statuten kan worden afgeweken. Bij de statuten maakt het dan mogelijk in de statuten af te wijken en krachtens de statuten betekent dat een basis voor een uitwerking in de statuten nodig is voor die uitwerking in bijvoorbeeld een reglement. De Commissie meent dat het voor de praktijk behulpzaam kan zijn om dit punt in de toelichting te verduidelijken. De Commissie neemt overigens aan dat het niet de bedoeling van de wetgever is dat van de voorgestelde wettelijke regeling van de digitale algemene vergadering kan worden afgeweken, slechts dat in aanvulling op een statutaire bepaling dat digitaal kan worden vergaderd de wettelijke regeling kan worden aangevuld.

Keuzemogelijkheid bij oproeping voor een algemene vergadering

- Het wetsvoorstel biedt een keuzemogelijkheid voor de wijze van oproeping voor de algemene vergadering. De Commissie kan zich vinden in deze keuzemogelijkheid. Naast een oproep in een landelijk verspreid dagblad kan voortaan ook gebruik worden gemaakt van een langs elektronische weg openbaar gemaakte aankondiging die tot aan de algemene vergadering rechtstreeks en permanent toegankelijk is. Bij dit laatste kan onder meer worden gedacht aan

plaatsing van het oproepingsbericht op de website van de vennootschap. In de toelichting wordt opgemerkt dat de oproep niet ergens mag worden “weggestopt” op een website. De toegankelijkheid van de websites van sommige rechtspersonen laat naar het oordeel van de Commissie soms te wensen over. De Commissie beveelt daarom aan in de toelichting meer ‘guidance’ te geven over waar de desbetreffende oproepingsinformatie op de website zou kunnen worden geplaatst, zoals bij beursvennootschappen op een ‘investor relations’-gedeelte van de website.

- De Commissie merkt op dat het vereiste van aankondiging in een landelijk verspreid dagblad niet alleen geldt in geval van oproeping voor de algemene vergadering, maar ook op andere plaatsen in Boek 2 BW. De Commissie geeft, in het kader van consistentie van wetgeving, in overweging ook voor andere bepalingen in Boek 2 BW waar wordt verwezen naar een landelijk verspreid dagblad te bezien in hoeverre een aanvullende of vervangende digitale variant op zijn plaats is. De Commissie beseft dat dat de beperkte reikwijdte van het onderhavige wetsvoorstel te buiten gaat, maar meent dat dit kan worden onderzocht in het ruimere kader van de modernisering van het ondernemingsrecht.

Wetsevaluatie

- De Commissie voorziet dat de vereiste statutaire basis om een digitale vergadering te kunnen houden voor alle privaatrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de vereniging en de vereniging van eigenaars, ertoe kan leiden dat niet optimaal zal worden gebruikgemaakt van de mogelijkheden om digitaal te vergaderen. De Commissie betreurt dat, gelet op de in de toelichting gesignaleerde voordelen in termen van onder meer milieu-, kosten-, en tijdbesparing die met een digitale algemene vergadering zijn te behalen voor de rechtspersoon en zijn leden of aandeelhouders. De Commissie adviseert in dat verband, en gelet op de wettelijke randvoorwaarden die ervoor moeten zorgdragen dat de digitale algemene vergadering een volwaardig alternatief is voor een fysieke vergadering, het uitgangspunt om te draaien: de in de wet gecreëerde mogelijkheid een digitale algemene vergadering te houden wordt mogelijk voor alle privaatrechtelijke rechtspersonen zonder dat een statutenwijziging of machtiging noodzakelijk is. Rechtspersonen waarvan de leden of aandeelhouders hechten aan een fysieke algemene vergadering kunnen de mogelijkheid van een volledig en/of gedeeltelijk digitale algemene vergadering in de statuten van de desbetreffende rechtspersoon uitsluiten (zie onder de kop ‘Balans tussen faciliteren en reguleren’ hiervoor). Voor zover het vereiste van een statutaire basis bij alle privaatrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de vereniging en de vereniging van eigenaars, blijft gehandhaafd, adviseert de Commissie op relatief korte termijn, bijvoorbeeld na drie jaar, de effecten van de wet te evalueren.

Digitaal vergaderen in bepaalde (nood)omstandigheden

- De Commissie merkt op dat in de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid (*Stb*. 2020, 124) maatregelen waren getroffen om gedurende de coronacrisis besluitvorming door middel

van een volledig digitale algemene vergadering te faciliteren en het houden van een hybride vergadering te vereenvoudigen. Deze maatregelen golden tot 1 februari 2023 (laatste verlenging bij *Stb*. 2022, 477). In de toelichting wordt opgemerkt dat het wetsvoorstel geen voorziening, zoals de Tijdelijke wet, bevat om in bepaalde (nood)omstandigheden digitaal vergaderen ook zonder statutaire grondslag (of machtiging) mogelijk te maken en dat dit nog separaat zal worden bezien. De Commissie wijst erop dat een dergelijke aanvullende wettelijke voorziening achterwege kan blijven als conform het advies van de Commissie het wettelijke uitgangspunt wordt dat voor alle privaatrechtelijke rechtspersonen zonder statutaire basis of machtiging een digitale algemene vergadering mogelijk wordt (zie onder de kop 'Balans tussen faciliteren en reguleren' hiervoor).

Overgangsrecht

- De Commissie merkt op dat er na het vervallen van de faciliteit digitaal te vergaderen op basis van de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid per 1 februari 2023 tot aan de inwerkingtreding van de Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen een overgangsperiode bestaat. De Commissie meent dat nietigheid en vernietigbaarheid van besluiten van de algemene vergadering van rechtspersonen die in die overgangsperiode digitaal hebben vergaderd zoveel mogelijk dienen te worden voorkomen. De Commissie acht om die reden overgangsrecht op dit punt wenselijk voor alle privaatrechtelijke rechtspersonen. Het overgangsrecht dient naar het oordeel van de Commissie ertoe te strekken dat besluiten die zijn genomen op een digitale algemene vergadering voor de inwerkingtreding van de Wet digitale algemene vergadering niet langer nietig of vernietigbaar zijn, indien reeds is voldaan aan de randvoorwaarden van de wet. Wanneer een dergelijke digitale algemene vergadering niet voldoet aan de randvoorwaarden van de wet, bijvoorbeeld omdat geen sprake is geweest van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel, zijn besluiten op die algemene vergadering in beginsel wel nietig of vernietigbaar. De Commissie acht in een dergelijk geval het bieden van een mogelijkheid tot een zogenoemde *whitewash* door de algemene vergadering of ledenvergadering van de desbetreffende rechtspersoon passend. In die mogelijkheid zou het overgangsrecht dan moeten voorzien.

Hoogachtend,

Voorzitter